

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Star Wars als bron van religie: Voorbeeld van een lessenserie in bovenbouw havo/vwo

Ouden, J.A.J. den; Davidsen, M.A.

Citation

Ouden, J. A. J. den, & Davidsen, M. A. (2017). *Star Wars als bron van religie: Voorbeeld van een lessenserie in bovenbouw havo/vwo*. Leiden. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/48083>

Version: Not Applicable (or Unknown)

License: [Leiden University Non-exclusive license](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/48083>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Star Wars als bron van religie

Voorbeeld van een lessenserie in bovenbouw havo/vwo

Jeannette den Ouden & Markus Altena Davidsen | 16 januari 2017

Voorbeeldlessen bij Davidsen, Markus Altena & Jeannette den Ouden (2016), "Star Wars in het religieonderwijs: Religiekunde in de lespraktijk I", *Narthex: tijdschrift voor levensbeschouwing en educatie* 16(2), 64-71.

Inhoud

Inhoud.....	1
Didactische uitgangspunten	2
Doelen	2
Globale opbouw lessenserie.....	2
Les 1: Wat is religie?.....	3
Inhoud van de eerste les.....	3
Doelen van de les.....	3
Overkoepelende vraag voor deze les	3
Aanpak.....	3
Huiswerk	4
Les 2 Onderzoek (1)	4
Doel van de les.....	4
Overkoepelende vraag voor deze les	4
Aanpak.....	4
Huiswerk	5
Les 3 Onderzoek (2)	6
Doel van de les.....	6
Overkoepelende vraag voor deze les	6
Aanpak.....	6
Huiswerk ter afronding van de lessenserie 	7
Bijlage 1: Ninian Smarts zeven dimensies van religie	8
Bijlage 2: Overzicht van de zeven <i>Star Wars</i> -films.....	9
Bijlage 3: Voorbeelden van geschikte fragmenten uit <i>Star Wars</i>	10
Bijlage 4: De tekst bij de twee minihoorcolleges	12
Minihoorcollege 1: Nieuwe vormen van religie in Nederland	12
Minihoorcollege 2: De verhaallijn in <i>Star Wars</i>	13

Didactische uitgangspunten

- Leerlingen leren volgens de drieslag: voorkennis activeren, nieuwe kennis verwerven door analyseren en onderzoeken van bronnen, kennis evalueren en waar mogelijk toepassen in nieuwe situaties;
- Leerlingen verwerven kennis en inzicht in religieuze/levensbeschouwelijke fenomenen door individueel en in groepen onderzoek te doen;
- Leerlingen beluisteren thuis “minihoorcolleges” en verwerken de verworven kennis met elkaar in de les ([*Flipping the classroom*](#));
- Leerlingen ontwikkelen onderzoeks- en specifieke vakvaardigheden;
- Leerlingen gebruiken in hun onderzoek authentieke bronnen;
- Leerlingen leren gebruik maken van analysemethoden en onderzoeksinstrumenten om deze bronnen te onderzoeken;
- Leerlingen presenteren hun bevindingen aan elkaar en gaan hierover met elkaar in gesprek;
- Leerlingen ontwikkelen cognitieve, creatieve en sociale vaardigheden;
- Leerlingen evalueren de verworven kennis op maatschappelijke en persoonlijke relevantie en integreren kennis en inzichten in hun visie op religieuze/levensbeschouwelijke fenomenen.

Doelen

1. Leerlingen herkennen de dimensies van religie in het jediïsme en in *Star Wars* en kunnen deze dimensies beschrijven.
2. Leerlingen kunnen beschrijven hoe *Star Wars* functioneert als bron voor het jediïsme.
3. Leerlingen begrijpen waardoor *Star Wars* kan functioneren als bron van religie.
4. Leerlingen hebben hun kennis over en begrip van actuele interpretaties van het concept “religie” uitgebreid en verdiept.

Globale opbouw lessenserie

Overkoepelende onderzoeksvraag van de lessenserie: Waardoor kan *Star Wars* functioneren als bron van religie?

Les 1: In groepen de dimensies van religie concretiseren en definiëren.

Les 2: Op basis van de opbrengst van les 1 en het huiswerk onderzoek doen naar de religieuze dimensies van het jediïsme.

Les 3: Op basis van de leerstof van les 1 en 2 en het huiswerk onderzoek doen naar de religieuze dimensies van *Star Wars*.

Afronding van de lessenserie: suggesties voor afrondende individuele en groepsopdrachten.

Nodig: computers of laptops om filmfragmenten te bekijken.

Suggestie: de leerlingen kunnen de opdrachten in deze lessenserie maken en verzamelen in een miniportfolio dat aan het eind door de docent wordt beoordeeld. De opdrachten die geschikt zijn voor dit miniportfolio zijn aangegeven met een .

Les 1: Wat is religie?

Inhoud van de eerste les

Leerlingen worden zich bewust van hun voorkennis en ordenen deze kennis in een “theoretisch kader” over religieuze dimensies. Dat theoretisch kader hebben zij nodig om het onderzoek in de hierna volgende twee lessen te kunnen uitvoeren.

Doelen van de les

1. Leerlingen kunnen op basis van de kennis die zij in de afgelopen jaren over religie hebben verworven de zeven dimensies van religie uit het model van Ninian Smart concretiseren.
2. Leerlingen worden zich (opnieuw) bewust van de veelomvattendheid van het concept religie en kunnen deze veelomvattendheid met hulp van de dimensies benoemen.
3. Leerlingen hebben een theoretisch kader ontwikkeld waarmee zij nieuwe vormen van religie kunnen analyseren en beschrijven.

Overkoepelende vraag voor deze les

Wat is religie?

Aanpak

1. Plaats bij binnenkomst de leerlingen in groepen van minimaal vier leerlingen (de docent bepaalt zelf de groepsindeling of laat dat aan de leerlingen over).
2. Introduceer het thema van de lessenserie, de overkoepelende onderzoeksvraag en de opbouw van de lessenserie. Inventariseer *kort* ervaringen met en evaluaties van *Star Wars*. Kennen leerlingen het jediïsme? Kondig aan dat het jediïsme in les 2 en *Star Wars* in les 3 aan de orde komt.
3. Bespreek het doel van deze eerste les van de lessenserie.
4. Introduceer het dimensiemodel van Ninian Smart (bijlage 1). Licht elke dimensie heel kort toe.
5. Instrueer de groepsopdracht in de viertallen:
 - a. Bedenk bij elke dimensie een concreet voorbeeld uit een religie of levensbeschouwing. Gebruik daarvoor de kennis over religies en andere levensbeschouwingen die jullie in de laatste jaren hebben opgebouwd en/of jullie eigen persoonlijke ervaringen.

- b. Vat elk voorbeeld samen op een (grote) post-it.
Deze opdracht kan ook uitgevoerd worden met digitale post-its (zie: <http://feeny.nl/online-brainstormen-met-de-klas>).
6. Laat alle post-its op een goed zichtbare plaats opplakken of op het smartboard projecteren. Orden de voorbeelden onder de betreffende dimensie.
7. Bespreek per dimensies de gevonden voorbeelden en vraag waar nodig door bij onduidelijkheden.
8. Verdiep de bespreking, bijvoorbeeld met behulp van de volgende vragen:
 - a. Worden met dit dimensiemodel alle aspecten van religie of van het religieuze beschreven?
 - b. Welke dimensie is volgens leerlingen het meest kenmerkend voor het fenomeen religie? Waarom?
 - c. Zijn religieuze dimensies altijd zichtbaar?
9. Laat de leerlingen terug gaan naar de oorspronkelijke groep en met behulp van de gevonden voorbeelden en de bespreking per dimensie een korte omschrijving van de kenmerken van religie (1 zin per dimensie) maken (de leerlingen kunnen het werk voor deze opdracht onder elkaar verdelen).

Huiswerk

1. Maak indien nodig de laatste opdracht van les 1 af en mail het resultaat naar de groepsgenoten en de docent.
2. Maak onderstaande opdracht.
 - a. Bekijk het mini-hoorcollege [Nieuwe vormen van religie in Nederland](#).
 - b. Noteer: welke dimensies van religie herken je?

Les 2 Onderzoek (1)

Doel van de les

Leerlingen herkennen en evalueren kenmerken van religies in een actuele religieuze beweging, i.c. het jediïsme.

Overkoepelende vraag voor deze les

Is het jediïsme een religie?

Aanpak

1. Herhaal de leerstof van les 1 door enkele leerlingen hun omschrijvingen van een van de dimensies te laten voorlezen.

2. Introduceer in een kort klassengesprek het jediïsme. Maak duidelijk dat dit een voorbeeld is bij het minihoorcollege dat zij als huiswerk hebben beluisterd.

Laat hierbij bijvoorbeeld deze [clip](#) zien uit een documentaire over het jediïsme en vraag naar eerste reacties.

3. Laat leerlingen verder werken in dezelfde groepen als in les 1.

Instructie:

- a. Verdeel jullie groep in twee keer twee leerlingen. Elk tweetal bestudeert een van de volgende twee sites:

<https://www.templeofthejediorder.org/>

<http://www.jedichurch.org/>

- b. Noteer per tweetal in kernwoorden de antwoorden op de volgende 3 onderzoeksvragen:

- i. Wat is het “godsbeeld” in het jediïsme? Illustreer jullie antwoord met voorbeelden/citaten.
- ii. Beschrijf minimaal drie religieuze handelingen, praktijken of rituelen in het jediïsme en illustreer deze met voorbeelden of citaten.
- iii. Welke fundamentele of existentiële kwesties worden in het jediïsme aan de orde gesteld?

- c. Wissel jullie bevindingen in het viertal uit en maak aantekeningen van jullie gesprek.

Noteer tenslotte:

- i. Welke religieuze dimensies herkennen jullie in het jediïsme? Welke ontbreken volgens jullie?
- ii. Zouden jullie het jediïsme een religie noemen? Waarom wel/niet?

4. Plenaire nabespreking.

Besprek klassikaal de uitkomsten van de opdracht.

- Betrek daarbij ook het proces: hoe zijn leerlingen tot het antwoord gekomen?
- Betrek eventueel in de discussie ook de persoonlijke visie van leerlingen op jediïsme.

Voorbeelden van vragen:

- i. Wat spreekt aan en wat niet?
- ii. Vinden leerlingen de kwesties die in het jediïsme aan de orde worden gesteld relevant? Waarom wel/niet?
- iii. Kunnen ze zich voorstellen dat mensen zich aansluiten bij het jediïsme?

Huiswerk

1. Lees als je weinig weet over *Star Wars* “[Star Wars voor dummy’s](#)”, NRC, 16 december 2015 en bekijk de genoemde filmfragmenten.
2. Lees als je geïnteresseerd bent in *Star Wars* het [interview met George Lucas](#), de maker van *Star Wars*.

3. Bekijk hoorcollege 2: [De verhaallijn in Star Wars](#). (Zie ook bijlage 2 voor een kort overzicht over de *Star Wars*-films).
4. 📖 Hieronder zie je een citaat uit boven genoemd interview en twee vragen. Noteer kort je antwoorden.

“I see *Star Wars* as taking all the issues that religion represents and trying to distill them down into a more modern and easily accessible construct.”

 - a. George Lucas spreekt over “issues that religions represents”. Noem op basis van wat je in les 1 en 2 hebt geleerd enkele voorbeelden van dergelijke issues. Gebruik voor je antwoord ook de opbrengst van les 1 en 2

Noem drie specifieke voorbeelden van dit soort issues in *Star Wars*.

Les 3 Onderzoek (2)

Doel van de les

Leerlingen herkennen en evalueren de bronnen van het jediïsme in *Star Wars* en begrijpen hoe en waarom *Star Wars* de jedi-gemeenschap heeft geïnspireerd tot hun godsbeeld en religieuze praktijken.

Overkoepelende vraag voor deze les

Hoe fungeert *Star Wars* als bron voor het jediïsme?

Aanpak

1. Laat leerlingen werken in dezelfde groep als in les 1 en 2.
2. Laat de leerlingen in tweetallen enkele (minimaal 3) fragmenten van *Star Wars* (zie bijlage 3 voor suggesties) bekijken en analyseren aan de hand van de volgende drie vragen:
 - i. Welke dimensies van religie herken je in de fragmenten van *Star Wars*?
 - a. Wat wordt er gezegd over deze dimensies?
 - b. Wat wordt er getoond over deze dimensie? Hoe?
 - ii. Omschrijf het godsbeeld in *Star Wars*.
 - a. Wat wordt er gezegd over het godsbeeld?
 - b. Wat wordt er getoond over het godsbeeld? Hoe?
 - iii. Beschrijf aan de hand van concrete voorbeelden hoe de film de inhoud ondersteunt (denk aan muziek, geluid, decor, aankleding, camerastandpunt, montage, effecten).

Noem tenminste drie voorbeelden.
3. Laat leerlingen in viertallen hun bevindingen uitwisselen.
4. 📖 Laat leerlingen de resultaten van het onderzoek schriftelijk samenvatten in een antwoord op de volgende vraag:

Waardoor kan *Star Wars* als moderne mythe fungeren voor de aanhangers van het jediïsme? Je kunt in de antwoorden zowel filmische als inhoudelijke aspecten betrekken.

5. Klassikale bespreking:

Spreek klassikaal na op proces en product.

Vraag leerlingen bijvoorbeeld of zij begrijpen waarom mensen de inhoud van de film overtuigend vinden. En wat vinden zij daar zelf van?

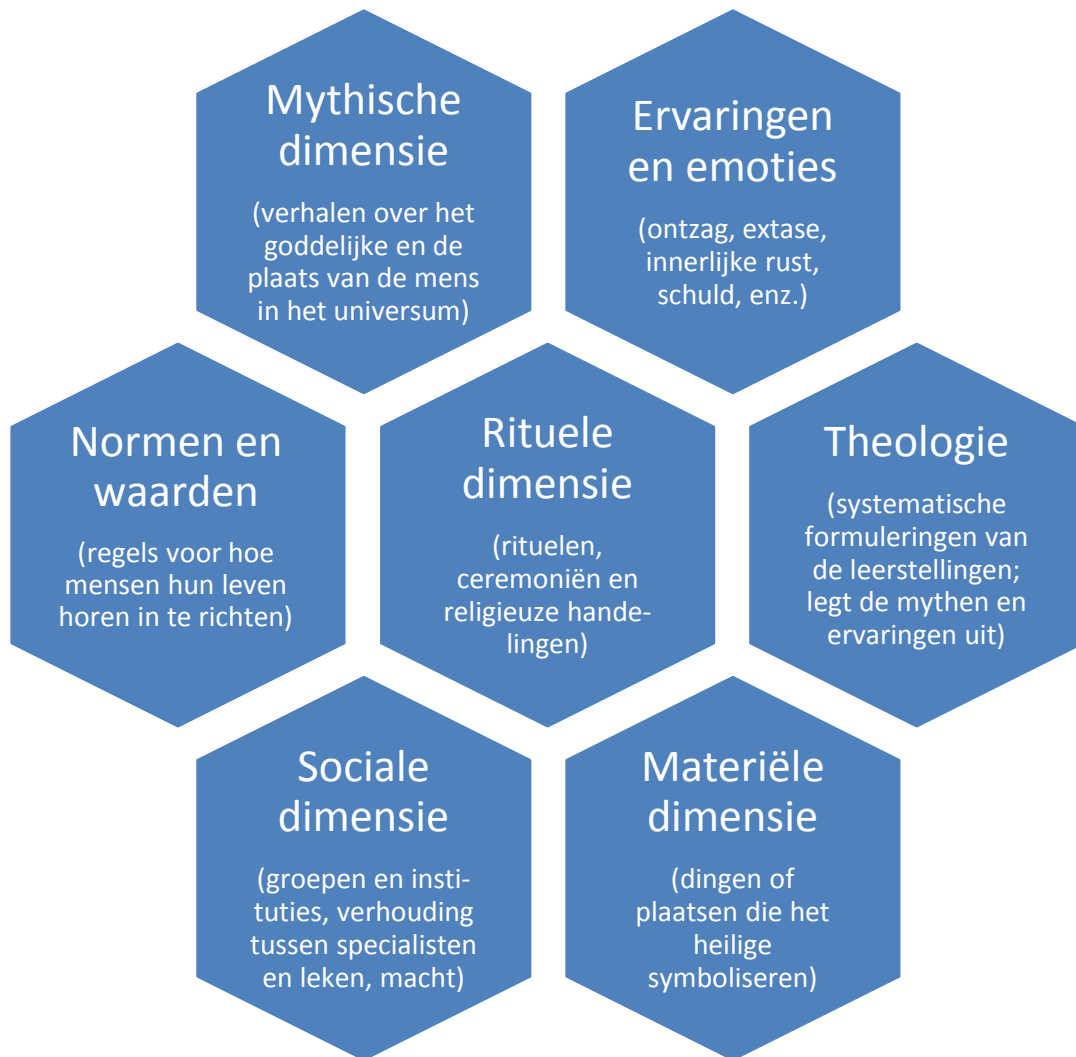
Kunnen zij de jediïsten begrijpen? Waarom wel/niet?

Huiswerk ter afronding van de lessenserie

Hier volgen enkele voorbeelden van afrondende opdrachten bij deze lessenserie (naar keuze individueel of per tweetal/viertal; lees bij een groepsopdracht voor je: jullie). Deze opdrachten zijn allemaal geschikt voor het miniportfolio. De eerste vraag zou bijvoorbeeld door iedereen beantwoord moeten worden. Vraag 2b en 2c zijn naar keuze.

1. Noteer jouw antwoord op de overkoepelende vraag van deze lessenserie (Waardoor kan *Star Wars* functioneren als bron van religie?)
2. *Star Wars* en het jediïsme lijken aan te sluiten bij het veranderende godsbeeld in Nederland, zoals blijkt in het rapport *God in Nederland 1966-2015*. Lees over dit rapport bijvoorbeeld in:
 - [NOS](#).
 - [NRC](#).
 - [EO](#).
- a. Schrijf een betoog (1,5 A4) waarin je aangeeft of volgens jou films, fantasy en games de plaats van georganiseerde, institutionele religies kunnen innemen. Waarom wel/niet?
- b. Volgens het rapport *God in Nederland 1966-2015* wordt religie steeds meer een kwestie van individuele keuzes en ervaringen. In veel religies – en ook in *Star Wars* - is de strijd tussen goed en kwaad een belangrijk thema. Maak een storyboard waarin je jouw eigen visie op de strijd tussen goed en kwaad in een verhaal verwerkt. (gebruik: <http://www.storyboardthat.com>)

De 7 dimensies van religie volgens Ninian Smart

Bijlage 2: Overzicht van de acht *Star Wars*-films

De verhaallijn van *Star Wars* is behoorlijk complex. Het is aan te raden dat de docent niet alleen het minihoorcollege over *Star Wars* zelf bekijkt, maar ook een of twee films ziet om een beter idee te krijgen van het universum. Onderstaande beknopte overzicht kan verder help bieden:

De acht <i>Star Wars</i> -films			
Episode	Chronologie*	Verhaallijn	Première
<i>Star Wars Episode I: The Phantom Menace</i>	32 BBY	Anakin Skywalker's sensibeleit voor de Kracht wordt ontdekt en hij begint zijn training als Jedi Knight.	1999
<i>Star Wars Episode II: Attack of the Clones</i>	22 BBY	Burgeroorlog breekt uit in de Galactische Republiek. Senator Palpatine wordt kanselier.	2002
<i>Star Wars Episode III: Revenge of the Sith</i>	19 BBY	Kanselier Palpatine grijpt de macht en roept zichzelf uit tot keizer van het Galactisch Imperium. Anakin Skywalker gaat over naar de duistere kant van de Kracht en wordt Palpatine's rechterhand onder de naam Darth Vader.	2005
<i>Rogue One: A Star Wars Story</i>	0	De rebellen bereiden de aanval op de Death Star voor.	2016
<i>Star Wars Episode IV: A New Hope</i>	0	Luke Skywalker, Anakins zoon, ontmoet de Jedi Obi-Wan Kenobi en wordt lid van het rebellenleger dat strijdt tegen het Galactisch Imperium. In het slag bij Yavin vernietigt Luke een gigantisch ruimtestation van het Galactisch Imperium, de Death Star.	1977
<i>Star Wars Episode V: The Empire Strikes Back</i>	3 ABY	Luke begint zijn training als Jedi Knight bij meester Yoda. Darth Vader onthult voor Luke dat hij zijn vader is.	1980
<i>Star Wars Episode VI: Return of the Jedi</i>	4 ABY	Luke confronteert Darth Vader en deze keer wint hij. Hij verwondt Darth Vader, maar uit liefde doodt hij hem niet. De keizer doodt bijna Luke, maar op het laatste moment wordt Luke door Darth Vader gered. Darth Vader keert terug naar de lichte kant en doodt de keizer. Hierdoor brengt hij de balans terug in de Kracht, maar hij wordt zelf dodelijk gewond. De Republiek wordt heringevoerd.	1983
<i>Star Wars Episode VII: The Force Awakens</i>	34 ABY	The First Order probeert de macht te grijpen in het sterrenstelsel. Rey sluit zich aan bij een groep die tegen The First Order strijden. Ze gaat op zoek naar Luke Skywalker in de hoop dat hij haar kan opleiden als Jedi Knight.	2015

*) BBY/ABY staat voor "Before the Battle of Yavin" en "After the Battle of Yavin". Het slag bij Yavin wordt gebruikt als fikspunt voor de jaartelling in *Star Wars*.

Bijlage 3: Voorbeelden van geschikte fragmenten uit *Star Wars*

De belangrijkste fragmenten zijn #1, #3, en #5. De links werken niet even goed in alle browsers. Als u problemen ervaart, probeer dan nog eens in Google Chrome. De fragmenten zijn helaas niet ondertiteld.

1. [Obi-Wan Kenobi vertelt Luke Skywalker over de Kracht](#) (*A New Hope* 1977)

[De video begint automatisch af te spelen bij 4:04. Bekijk het fragment tot 5:16].

Obi-Wan geeft Luke Skywalker het lichtzwaard dat behoorde tot Lukes vader. Obi-Wan vertelt over de Jedi Knights die duizend generaties lang de bewakers waren van de vrede in het sterrelstelsel, voor de opkomst van het Imperium. Hij vertelt verder dat hij zelf Jedi is en dat ook Lukes vader Jedi was, voor hij vermoord werd door Darth Vader, een jonge Jedi die verleid was door de duistere kant van de Kracht (*the Force*). Luke vraagt benieuwd naar de Kracht, en Obi-Wan legt uit dat de Kracht een energieveld is dat het sterrenstelsel doordringt en samenbindt en de Jedi bijzondere krachten geeft.

2. [Luke Skywalker vertrouwt op de Kracht en slaagt erin de Death Star te vernietigen](#) (*A New Hope* 1977)

Samen met de andere rebellen valt Luke de Death Star aan. De rebellen hebben een zwak punt van het ruimtestation ontdekt en dat moet Luke proberen te raken. Hij maakt zich klaar en hoort dan de stem van Obi-Wan Kenobi. Obi-Wan vraagt Luke om de Kracht te gebruiken – in plaats van de geleidings-systeem van zijn vliegtuig. Luke sluit het systeem af, laat de Kracht door zich stromen, en raakt.

3. [Yoda leert Luke Skywalker de Kracht te gebruiken](#) (*The Empire Strikes Back* 1980)

Luke is bezig om door Yoda te worden opgeleid tot Jedi Knight. Hij oefent met keien om met behulp van de Kracht objecten te laten zweven. Luke moet dit leren om zijn ruimteschip uit de moeras te krijgen waarin het is beland. Yoda leert hem dat het belangrijkste tegenstander hemzelf is. Omdat Luke aan zichzelf twijfelt lukt het niet. In Yodas woorden: “Try not. Do or do not. There is no try”. Yoda vertelt over de Kracht om eenzelfde manier als Obi-Wan Kenobi, maar met iets andere woorden. Hij lijkt ook te vertellen dat iedereen een ziel of geest heeft: “luminious beings are we, not this crude matter”. Het lukt Luke niet om zijn schip uit het moeras te krijgen, maar Yoda laat zien dat het wel kan.

4. Darth Vader (Anakin Skywalker) keert terug naar de lichte kant (*The Return of the Jedi* 1983)

[Deel 1.](#)

[Deel 2.](#)

[Bekijk de bovenste fragment eerst, daarna het onderste].

#1: De keizer martelt Luke en wil hem doden omdat hij weigert over te gaan naar de duistere kant. Luke smeekt Darth Vader, zijn vader, om hem te helpen. Op het laatste moment keert Vader terug naar de lichte kant. Hij doodt de keizer om Luke te redden, maar raakt daardoor zelf dodelijk gewond.

#2: Darth Vader is stervend. Hij vraagt Luke zijn ademmasker af te maken zodat hij Luke kan zien met zijn eigen ogen. Hij zegt tegen Luke: “you were right about me” – hoewel verleid door de duistere kant kon hij nog terugkeren naar de lichte kant.

5. [Yoda waarschuwt Anakin Skywalker voor de duistere kant](#) (*Revenge of the Sith* 2005)

Anakin heeft een visioen gehad waarin Padme Amidala, zijn zwangere vriendin, sterft in haar kraambed. Hij is bang dat zijn visioen waar wordt. Yoda waarschuwt Anakin dat zijn vrees kan leiden tot verdere donkere emoties en dus tot verleiding van de duistere kant. Hij zegt ook dat Anakin niet bang moet zijn voor de dood van andere mensen. Als mensen doodgaan opgaan ze in de Kracht ('transform into the Force') en blijven in die zin bestaan.

6. [Rey blijkt, zelfs zonder training als Jedi Knight, de Kracht te kunnen gebruiken](#) (*The Force Awakens* 2015)

Rey doet de 'Jedi Mind Trick'. Met behulp van de Kracht neemt ze controle over de geest van een Stormtrooper die haar bewaakt en dwingt hem zo om haar te helpen ontsnappen.

Bijlage 4: De tekst bij de twee minihoorcolleges

Met dank aan Thomas Vorisek (Leiden Universiteit) die heeft geholpen met de opnamens.

Minihoorcollege 1: Nieuwe vormen van religie in Nederland

Markus Altena Davidsen | 15 Augustus 2016

[Kaltura-link](#).

Sinds de jaren 60 van de vorige eeuw is het religieuze landschap in Nederland – en in de rest van de westerse wereld – grondig veranderd. Om maar een voorbeeld te noemen: in 1966 ging 50% van de Nederlandse bevolking regelmatig naar de kerk. 50 jaar later, in 2006, was het slechts 16%. Nog een voorbeeld: bij de Tweede Kamerverkiezingen in 1965 wonnen de christelijke partijen 80 van de 150 zetels – een meerderheid dus. Van die 80 zetels gingen er 50 naar het Katholieke Volkspartij – in die tijd de grootste christelijke partij. Bij de laatste verkiezingen, in 2012, hebben de drie christelijke partijen van nu, het CDA, de ChristenUnie en het SGP, samen slechts 20 zetels gekregen.

Het is duidelijk dat de positie van het christendom in Nederland in de afgelopen 50 jaar sterk is veranderd. Dat is echter niet het enige wat er is veranderd aan religie in Nederland. Er zijn in ieder geval nog vijf andere belangrijke trends die we kunnen noemen. Ik bespreek deze 5 trends in dit minihoorcollege over nieuwe vormen van religie in Nederland. Let op welke dimensies van religie een rol spelen – of juist geen rol spelen – in de nieuwe vormen van religie die besproken worden.

De meest voor de hand liggende verandering in het religieuze landschap in Nederland is de sterke groei van islam. Ook voor de jaren 60 van de vorige eeuw woonden er natuurlijk wel moslims in Nederland – vooral moslims die afkomstig waren uit Indië en Suriname. Vandaag wonen er ongeveer een miljoen moslims in Nederland, en de meeste van hen hebben een Turkse of Marokkaanse achtergrond. Sommige autochtone Nederlanders zien de islam als een bedreiging voor de Nederlandse cultuur, en dat komt misschien doordat de islam uitdrukking aan het geloof geeft op een manier dat voor autochtonen soms onbekend is. Vergeleken met het christendom kent de islam bijvoorbeeld veel regels die te maken hebben met het lichaam: zo horen mannen besneden te worden en mogen ze geen schoenen aan in de moskee. De meeste moslims vinden ook dat vrouwen zich met een hoofddoek moeten bedekken. Voor moslims is verder het eten van varkensvlees verboden en het drinken van alcohol ook. Moslims vinden dit natuurlijk allemaal vanzelfsprekend – en veel andere religies, zoals het jodendom – kennen vergelijkbare regels. [= In de islam speelt de dimensie van normen en waarden een grote rol].

Een tweede trend is dat religie voor veel mensen steeds meer een individuele kwestie is geworden. Mensen voelen zich vandaag vrijer om een eigen invulling te geven aan hun geloof. Daarom sluiten minder mensen zich aan bij een kerk of bij een andere religieuze institutie. Van de mensen die wel lid zijn, vinden de meesten dat het niet nodig is om het eens te zijn met alles wat de geestelijke leiders zeggen. Zo zijn bijvoorbeeld de katholieke bisschoppen tegen seks voor het huwelijk, maar houdt de meerderheid van de katholieken zich daar niet aan. Dat de religieuze autoriteiten minder gezag hebben betekent echter niet dat de Nederlanders zich massaal atheïst zijn gaan noemen. In Nederland vormen atheïsten nog altijd een minderheid. De meerderheid van de Nederlanders beschouwt zichzelf als religieus of spiritueel. [= Verandering in de sociale dimensie].

Een derde trend is dat het individuele geloof van veel Nederlanders uit allerlei religies put – ook uit niet-Westerse. Zo'n tien procent van de Nederlanders gelooft bijvoorbeeld in reïncarnatie – een idee dat afkomstig is uit Oosterse religies, zoals hindoeïsme en boeddhisme. Ook veel praktijken worden overgenomen uit Oosterse religies, bijvoorbeeld yoga, meditatie en mindfulness. Het valt verder op dat 44% van de Nederlanders gelooft in een geestelijke dimensie of levenskracht, tegenover slechts 24% die in een persoonlijke God geloven, zoals we die kennen uit het jodendom, het christendom en de islam.

Een vierde trend is dat er in hedendaagse religie relatief meer nadruk wordt gelegd op de persoonlijke ervaring van het bovennatuurlijke of het goddelijke. Dit is een ontwikkeling die we terugzien zowel binnen het christendom als binnen alternatieve spiritualiteit. De Nederlandse kerken die in de afgelopen decennia nog groeiden leggen bijvoorbeeld veel nadruk op het voelen van Gods nabijheid, en in hun diensten spelen emoties een grote rol. In plaats van oude psalmen te zingen, hebben dit soort kerken vaak een popband die elektronische aanbiddingsmuziek speelt. De kerkgangers staan tijdens het zingen van de liederen met hun ogen dicht en hun handen boven hun hoofd. Ze leven zich helemaal in in de muziek en in het gevoel dicht bij God te zijn. Voor wie bij zo een kerk hoort lijkt dit het gewoonste zaak van de wereld, maar voor een buitenstaander lijkt het bijna alsof iedereen in trance is geraakt. Ook binnen alternatieve spiritualiteit – wat vroeger New Age werd genoemd – speelt de ervaring een grote rol. Veel praktijken hebben als doel het bovennatuurlijke direct te ervaren. Op parabeurzen kan je bijvoorbeeld helderziende mediums vinden, die zeggen mensen te kunnen helpen in contact te komen met overleden familieleden. Er worden ook cursussen aangeboden die mensen beloven de god of godin in zichzelf te leren ontdekken. [= Nadruk op de dimensie van ervaring en emoties].

De vijfde trend is dat steeds meer mensen fictie zijn gaan gebruiken als moderne mythen. Daarmee bedoel ik dat mensen fictie – vooral fantasy en science fiction – lezen als een soort heilige schriften waaruit ze religieuze inspiratie en levenslessen halen. Ze gebruiken ook de belangrijkste personages uit fantasy en science fiction-boeken en -films als rolmodellen voor hun eigen leven. Dit is bijvoorbeeld gebeurd met *Star Wars*. Veel kijkers van *Star Wars* zijn gaan geloven in de Kracht (in het Engels: *the Force*), de goddelijke macht in de films. Of beter gezegd: mensen die al in *iets* geloofden, waarvan ze niet zeker wisten of dat nou een god was of een kosmische levensenergie – hebben met *Star Wars* een eureka-moment gehad. Toen ze over de Kracht hoorden hebben ze gedacht: Nu heb ik eindelijk een woord gevonden voor dat waar ik in geloof – de Kracht. Deze mensen proberen ook te leven volgens de ethiek van de jediridders, de helden in *Star Wars*. De jediridders, een soort krijgermonniken die vechten voor vrede in het sterrenstelsel, leven volgens bepaalde regels, de jedi-codex. De jedi-codex komt er op neer dat jediridders hun best moeten doen – tijdens hun opleiding en in hun werk – en dat ze moeten opkomen voor de zwakken en vechten voor het goede. Dit zijn waarden die veel – of misschien wel alle religies van de wereld – onderschrijven, maar deze waarden komen makkelijker binnen bij jonge mensen in de vorm van een film dan in de vorm van een verhaal uit een oud, heilig boek. De Kracht en het jedi-codex zitten trouwens niet voor niets in de *Star Wars*-films. George Lucas heeft gezegd dat hij met de films hoopte een moderne mythe te maken die de kern uit de bestaande religies aan een nieuwe generatie kon overbrengen op een manier die mensen van nu zou aanspreken. [= mythische dimensie].

Ik wens jullie veel succes met de opdracht. In het volgende minihoorcollege gaan we het hebben over de verhaallijn in *Star Wars*.

Minihoorcollege 2: De verhaallijn in *Star Wars*

Markus Altena Davidsen | 15 Augustus 2016

[Kaltura-link](#).

Er zijn op dit moment zeven *Star Wars*-films, en meer zijn in de maak. Dit minihoorcollege gaat over de verhaallijn in *Star Wars*. De video laat zien waarom *Star Wars* kan worden geïnterpreteerd als een moderne mythe.

Star Wars is gemaakt door de Amerikaanse filmmaker George Lucas, en de films spelen zich af in een verzonden science fiction-wereld vol aliens en ruimteschepen. Het verhaal draait om een grootschalig gevecht tussen Goed en Kwaad. Aan de kant van het goede staan vooral de jediridders, een orde van krijgermonniken. De jediridders dragen bruine pijen en leiden en celibatair leven (net als Franciscaanse monniken), en ze vechten met

lichtwaarden (als een soort science fiction-samoerais). De jediridders hebben bijzondere krachten – ze kunnen bijvoorbeeld de gedachten van anderen lezen en objecten bewegen zonder ze aan te raken. Ze kunnen dit omdat ze in contact staan met de Kracht (in het Engels: *the Force*). De Kracht is een kosmisch energieveld dat het heelal doordringt. Het is bijna een soort wereldziel. In *Star Wars* is er dus geen God, maar wel de Kracht. Het staat buiten kijf dat de Kracht bestaat, maar je kan de Kracht niet zien, en niet iedereen kan leren de Kracht te gebruiken zoals de jediridders dat kunnen.

De vrede in het sterrenstelsel wordt gebroken wanneer Palpatine een greep naar de macht doet en zichzelf tot keizer van het sterrenstelsel maakt. Ook Palpatine kan de Kracht gebruiken, maar waar de jedi de lichte kant van de Kracht gebruiken, gebruikt Palpatine de duistere kant. De Kracht heeft dus twee kanten: de lichte en de duistere kant, en je kan de Kracht op twee manieren gebruiken: een goede en een slechte. Als de jediridders de Kracht gebruiken roepen ze positieve gevoelens in zich zelf op, zoals hoop en rust, en ze gebruiken de Kracht om voor het groter goed te vechten. Als keizer Palpatine de Kracht gebruikt, roept hij negatieve gevoelens op, zoals vrees, boosheid en haat, en gebruikt hij zijn krachten alleen om meer macht voor zichzelf te vergaren. Helaas kunnen ook de jediridders verleid worden door de duistere kant van de Kracht, en dat is een belangrijk thema in de films.

De eerste film, die al in 1977 werd gemaakt, speelt zich af net na dat Palpatine zichzelf tot Keizer heeft gemaakt en een Galactisch Imperium heeft gesticht. Met behulp van zijn rechterhand Darth Vader, een jediridder die is overgegaan naar de duistere kant, onderdrukt hij het sterrenstelsel. Hij is er in geslaagd om bijna alle jediridders uit te roeien, maar een kleine rebellenleger vecht tegen zijn tirannie.

We ontmoeten Luke Skywalker, de held van de eerste drie films. Luke woont op een woestijnplaneet in een uithoek van het sterrenstelsel. Hij werkt op de farm van zijn oom, maar verlangt naar avontuur. Die kans op avontuur krijgt hij wanneer hij een robot koopt die drager blijkt te zijn van een geheime boodschap voor een zekere Obi-Wan Kenobi. Luke begrijpt dat de boodschap voor de kluizenaar Ben Kenobi is bedoelt en hij brengt de robot naar hem toe. Obi-Wan Kenobi blijkt een van de laatste jediridders te zijn en legt aan Luke uit wat de Kracht is. Als ze samen terugkomen naar de farm van Lukes oom, blijkt dat deze verwoest is door soldaten van het Galactisch Imperium die op zoek waren naar de robot.

Samen met Obi-Wan verlaat Luke zijn thuisplaneet en hij sluit zich aan bij het rebellenleger als gevechtspiloot. De rebellen komen erachter dat het Galactisch Imperium een gigantisch ruimtestation, genoemd de Death Star, heeft gebouwd waarin in wapen wordt bewaard dat een andere planeet in een klap kan opblazen. In de laatste scene van de film vallen de rebellen de Death Star aan. Op het cruciale moment waarop Luke het zwakke punt van de Death Star moet treffen, hoort hij Obi-Wans stem. Dit is opmerkelijk want Obi-Wan is eerder in de film gesneuveld in een lichtzwaardduel met Darth Vader. Obi-Wan vertelt Luke dat hij zich moet laten leiden door zijn intuïtie en door de Kracht. Luke zet het missielgeleidingssysteem uit, laat de Kracht door zich stromen, raakt het zwakke punt en vernietigt de Death Star. De rebellen vieren de overwinning op het Galactisch Imperium, maar dit is nog maar het begin van de oorlog.

In de tweede film, *The Empire Strikes Back* uit 1980, is Luke officier geworden in het rebellenleger. Om meer te kunnen betekenen voor de opstandelingen zoekt hij Meester Yoda op om bij hem opgeleid te worden als jediridder. Luke heeft gehoord dat Yoda de machtigste jedimeester in het heelal is, en is dan ook heel verbaasd als hij ziet dat Yoda een klein, kabouterachtig mannetje is. Maar Yoda is daadwerkelijk jedimeester en leert Luke veel over de Kracht. Onder meer leert Yoda Luke dat een jediridder zijn donkere emoties – angst, boosheid en haat – moet kunnen controleren – anders kan hij verleid worden door de duistere kant van de Kracht.

Later in de film raakt Luke zwaar gewond in een gevecht met Darth Vader. Luke verwacht dat Darth Vader hem zal doden, maar in plaats hiervan onthult Darth Vader dat hij Lukes vader is. Darth Vader probeert Luke te verleiden om samen met zich de keizer te doden en het Imperium als vader en zoon te regeren, maar Luke laat zich niet overhalen en ontsnapt.

In de derde film, *The Return of the Jedi* uit 1983, ontmoeten Luke en Darth Vader weer elkaar, deze keer op de nieuwe, nog grotere Death Star die het Galactisch Imperium in de tussentijd heeft gebouwd. Deze keer overmant Luke Darth Vader – en deze keer is het de Keizer die probeert Luke te verleiden. De Keizer wil dat Luke zijn nieuwe leerling wordt, maar Luke weigert. De Keizer begint nu bliksemstralen uit zijn vingertoppen te schieten en martelt Luke die Darth Vader, zijn vader, smeekt om hem te helpen. Hier komt een belangrijk keerpunt in het verhaal. Darth Vader – de donkere vader – doodt de keizer. Hij raakt hierdoor zelf dodelijk gewond. Stervend vraagt hij Luke om het masker van zijn gezicht uit te trekken. Tegen Luke zegt hij: “You were right about me” – hoewel verleid door de duistere kant kon hij nog terugkeren naar de lichte kant. Ook de tweede Death Star wordt verwoest. Darth Vader krijgt een heldenbegravenis en de Republiek wordt weer ingevoerd.

Na *The Return of the Jedi* duurde het 16 jaar voordat er weer een *Star Wars*-film in de bioscoop kwam. Dat was *Star Wars Episode I: The Phantom Menace* die in 1999 werd uitgebracht. Het verhaal van deze film en van de twee volgende speelt zich af 30 jaar voor de oude films – dus toen het sterrenstelsel nog een vreedzame republiek was. De hoofdpersoon in deze films is Anakin Skywalker, Lukes vader, die in de loop van de drie films verleid wordt door de duistere kant en tenslotte de naam Darth Vader aanneemt.

In het begin zou je echter niet verwachten dat Anakin zich ontwikkelt tot de superschurk van de serie. We ontmoeten hem eerst als 6-jarige jongen die blijkt bijzonder gevoelig te zijn voor de Kracht. Wanneer de moeder van Anakin vertelt dat haar zoon in haar is ontstaan zonder dat er een vader aan te pas is gekomen, trekken sommige jediridders de conclusie dat Anakin is ontvangen door de Kracht zelf. Hij zou dan de uitverkorene zijn die de balans terug moet brengen in de Kracht.

Als je de eerdere films kent en weet wat er later gaat gebeuren, weet je ook dat deze uitleg klopt. Hoewel Anakin eerst verleid wordt door de duistere kant, keert hij terug en doodt hij de keizer. Die handeling brengt de balans terug in de Kracht. Die balans is dus niet een toestand waar de lichte en de duistere kanten even machtig zijn, maar een toestand waar de lichte kant de duistere kant overwint.

Dit alles weten de jediridders op dit moment in het verhaal echter niet. De jediraad weet daarom ook niet of ze het aandurven om Anakin de opleiding als jediridder te laten volgen. Yoda, de voorzitter van de jediraad, moet beslissen. Aan de ene kant heeft Anakin er kennelijk aanleg voor; aan de andere kant is Yoda bang dat Anakin te veel duistere emoties heeft en verleid kan worden door de duistere kant. Toch geeft Yoda zijn toestemming en Anakin begint de training als jediridder.

In de volgende film, *Attack of the Clones* uit 2002, leidt Obi-Wan Kenobi Anakin op als jediridder. Anakin kan goed vechten, maar hij is ook weerbarstig en lapt de regels van de jediridders aan zijn laars. Zo mogen jediridders bijvoorbeeld geen relatie hebben, maar Anakin begint toch een relatie met de mooie Amidala. Dit leidt tot een ramp in de zesde film, *Revenge of the Sith* uit 2005. Amidala wordt zwanger en in een nachtmerrie heeft Anakin een toekomstvisioen waarin hij ziet dat Amidala in haar kraambed zal sterven. Palpatine, die op dit moment kanselier is in de Galactische Republiek, belooft Anakin dat hij Amidala kan redden en haalt op deze manier Anakin over om zijn leerling te worden in plaats van dat hij leerling van Obi-Wan blijft. Samen lukt het Palpatine en Anakin om bijna alle jediridders uit te roeien, en Palpatine wordt keizer. In een duel met Obi-Wan raakt Anakin zwaar gewond en daarna heeft hij een masker nodig om te kunnen ademen. De keizer geeft hem een zwart masker en een zwarte pij, en vanaf dit punt draagt Anakin de naam Darth Vader.

In 2015 kwam de voorlopig laatste *Star Wars*-film uit, *Star Wars Episode 7: The Force Awakens*. Deze film speelt zich af 30 jaar na *The Return of the Jedi*. Er is weer een groot gevaar opgedoken voor het hele sterrenstelsel: deze keer doet *The First Order* een greep naar de macht. Er is ook een nieuwe hoofdpersoon – deze keer een heldin, Rey, die ook gevoelig is voor de Kracht. Aan het eind van de film gaat Rey op zoek naar Luke Skywalker – de laatste overlevende jediridder – om van hem over de Kracht te leren. Daar zal waarschijnlijk de volgende film, die in 2017 wordt verwacht, over gaan.